

DECIZIA nr.242 din 8 aprilie 2021

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.55¹ din Legea nr.254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, în interpretarea dată prin Decizia nr.7 din 26 aprilie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală

Publicată în Monitorul Oficial nr.677 din 08.07.2021

Valer Dorneanu	- președinte
Cristian Deliorga	- judecător
Marian Enache	- judecător
Daniel-Marius Morar	- judecător
Mona-Maria Pivniceru	- judecător
Gheorghe Stan	- judecător
Livia-Doina Stanciu	- judecător
Varga Attila	- judecător
Daniela Ramona Marițiu	- magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.55¹ din Legea nr.254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, în interpretarea dată prin Decizia nr.7 din 26 aprilie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, excepție ridicată de Judecătoria Sectorului 4 București – Secția penală, din oficiu, în Dosarele nr.15160/4/2018 și nr.4759/4/2018. Excepția formează obiectul Dosarelor Curții Constituționale nr.1140D/2018 și nr.1141D/2018.

2. Dezbaterile au avut loc în ședința publică din 23 februarie 2021, în prezența reprezentantului Ministerului Public, procuror Dana-Cristina Bunea. Dezbaterile au fost consemnate în încheierea de ședință din acea dată, când, având în vedere cererea de întrerupere a deliberărilor pentru o mai bună studiere a problemelor ce formează obiectul cauzei, Curtea, în conformitate cu dispozițiile art.58 alin.(3) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a amânat pronunțarea pentru data de 16 martie 2021 și, respectiv, 8 aprilie 2021, când a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarelor, reține următoarele:

3. Prin Încheierile din 9 iulie 2018, pronunțate în Dosarul nr.15160/4/2018 și Dosarul nr.4759/4/2018, **Judecătoria Sectorului 4 București – Secția penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.55¹ din Legea nr.254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, în interpretarea dată prin Decizia nr.7 din 26 aprilie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală**, excepție ridicată de instanța judecătorească, din oficiu, cu ocazia soluționării unor cauze penale.

4. **În motivarea excepției de neconstituționalitate**, instanța judecătorească apreciază că dispozițiile art.55¹ din Legea nr.254/2013, astfel cum au fost interpretate prin Decizia nr.7 din 26 aprilie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor probleme de drept în materie penală, sunt neconstituționale în raport cu prevederile constituționale ale art.1 alin.(5), în componenta sa referitoare la calitatea legii, și cu cele ale art.15 alin.(2), în componenta referitoare la securitatea raporturilor juridice.

5. Referitor la cerințele de claritate și previzibilitate pe care legea trebuie să le îndeplinească, face referire, de exemplu, la Decizia nr.619 din 11 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.6 din 4 ianuarie 2017, Decizia nr.183 din 2 aprilie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.381 din 22 mai 2014, Decizia Curții Constituționale nr.61 din

13 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.204 din 6 martie 2018, Decizia nr.562 din 19 septembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.837 din 23 octombrie 2017, Decizia nr.515 din 5 iulie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.596 din 25 iulie 2017.

6. În ceea ce privește principiul securității raporturilor juridice civile, instanța judecătorească face referire la cele statuate prin Decizia nr.981 din 22 noiembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.58 din 25 ianuarie 2013, Decizia nr.365 din 25 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.587 din 6 august 2014. De asemenea, invocă Hotărârea din 1 decembrie 2005, pronunțată în *Cauza Păduraru împotriva României*, paragraful 92.

7. În continuare, arată că, prin Decizia nr.7 din 26 aprilie 2018, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a stabilit că dispozițiile art.55¹ din Legea nr.254/2013 se aplică și pedepselor executate anterior intrării în vigoare a Legii nr.169/2017, în cazul în care a fost comisă o infracțiune în termenul de încercare a liberării condiționate din respectiva pedeapsă. Pentru a stabili în acest sens, Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut că, în cuprinsul dispozițiilor art.55¹ alin.(1) și (8) din Legea nr.254/2013, legiuitorul nu distinge, în acordarea măsurii compensatorii, între persoanele private de libertate aflate în executarea pedepsei închisorii la momentul intrării în vigoare a Legii nr.169/2017 și persoanele liberate condiționat și nu limitează aplicarea dispozițiilor art.55¹ alin.(1) și (8) din Legea nr.254/2013 la persoanele private de libertate aflate în executarea pedepsei închisorii la momentul intrării în vigoare a legii menționate.

8. Or, continuând raționamentul, rezultă că dispozițiile art.55¹ din Legea nr.254/2013 ar putea fi interpretate în sensul că se aplică pedepselor executate anterior intrării în vigoare a Legii nr.169/2017, chiar dacă noua infracțiune nu a fost comisă în termenul de încercare a liberării condiționate din respectiva pedeapsă, situație ce poate atrage reținerea recidivei postexecutorii, sau chiar în situația în care persoana condamnată (eliberată condiționat sau la termen din penitenciar anterior intrării în vigoare a Legii nr.169/2017) nu a comis o nouă infracțiune. Această interpretare ar putea rezulta din împrejurarea că legiuitorul nu a distins, în acordarea măsurii compensatorii, între persoanele private de libertate aflate în executarea pedepsei închisorii la momentul intrării în vigoare a Legii nr.169/2017 și persoanele liberate condiționat sau eliberate la termen anterior intrării în vigoare a acestei legi.

9. Așa fiind, instanța constată că din procesul legislativ în urma cărora au fost adoptate aceste prevederi rezultă că aceste dispoziții vizau instituția liberării condiționate, împrejurare ce are ca situație premisă faptul că prevederile urmau să se aplice persoanelor private de libertate care se aflau în executarea pedepsei la momentul intrării în vigoare a legii, precum și persoanelor care urmează a se afla în executarea unei pedepse privative de libertate.

10. Totodată, dispozițiile art.55¹, introduse prin Legea nr.169/2017, sunt reglementate în Legea nr.254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, având astfel caracterul unor norme de drept execuțional penal. Or, normele juridice de drept execuțional sunt de imediată aplicare și reglementează pentru viitor relațiile sociale privind executarea sancțiunilor de drept penal, în scopul asigurării unei influențări educative eficiente a acelor persoane supuse executării, în scopul prevenirii săvârșirii de noi infracțiuni și al apărării ordinii de drept.

11. Dispozițiile legale cuprinse în Legea nr.254/2013 reglementează executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, astfel încât este în sarcina administrației locului de deținere să calculeze numărul de zile compensatorii în cazul detenției în condiții necorespunzătoare. În acest sens, administrația locului de deținere calculează zilele compensatorii în raport cu pedeapsa efectivă pe care o execută deținutul, iar în situația deținuților care executau o pedeapsă la momentul intrării în vigoare a Legii nr.169/2017, în mod evident, zilele compensatorii se calculează la pedeapsa aflată în curs de executare.

12. Așadar, față de evoluția procesului legislativ și caracterul de drept execuțional penal al acestor norme, ar rezulta că dispozițiile art.55¹ din Legea nr.254/2013 se aplică pedepselor ce se execută la momentul intrării în vigoare a Legii nr.169/2017, astfel încât nu s-ar mai pune în discuție pedepsele executate anterior, situație ce ar impune calcularea zilelor compensatorii pentru aceste pedepse, cu efecte în planul instituțiilor de drept penal substanțial. Însă, prin interpretarea dată de Înalta Curte de Casație și Justiție prin Decizia nr.7 din 26 aprilie 2018, dispozițiile art.55¹ din Legea nr.254/2013 sunt intervertite din norme de drept execuțional penal în norme de drept substanțial, astfel încât interpretarea acestor norme ar putea conduce, în fapt, la aplicarea unei instituții similare grației parțiale a pedepselor executate anterior intrării în vigoare a Legii nr.169/2017, începând cu data de 24 iulie 2012.

13. Procedând în maniera arătată prin Decizia nr.7 din 26 aprilie 2018, având în vedere că prevederile art.43 alin.(1) din Codul penal raportează starea de recidivă postcondamnatorie și la

pedeapsa considerată ca executată, s-ar putea interpreta că prin diminuarea restului de pedeapsă se poate reține starea de recidivă postexecutorie. Aceeași interpretare poate fi utilizată și în cazul recidivei postexecutorii cu privire la o pedeapsă ce a fost integral executată sau considerată ca executată anterior intrării în vigoare a Legii nr.169/2017, situație în care, prin aplicarea dispozițiilor art.55¹ din Legea nr.254/2013, s-ar putea interpreta că la soluția de condamnare urmează să fie scăzute inculpatului zilele compensatorii din pedeapsa anterioară.

14. Mai mult, mergând mai departe cu raționamentul, s-ar putea interpreta că dispozițiile art.55¹ din Legea nr.254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal pot avea efecte inclusiv asupra instituției reabilitării, sens în care, în cazul pedepselor executate anterior intrării în vigoare a Legii nr.169/2017, ar putea fi considerat un alt termen ca moment de debut al termenului de reabilitare, prin scăderea zilelor considerate executate în condiții necorespunzătoare.

15. Prin interpretarea dată se mai pune în discuție dacă se impune calcularea zilelor compensatorii în cazul hotărârilor judecătorești definitive prin care s-a dispus revocarea liberării condiționate și s-a adăugat restul rămas de executat din pedeapsa anterioară, ipoteză în care ar trebui calculate zile compensatorii în raport cu pedeapsa din care s-a dispus liberarea condiționată, cu efecte asupra recalculării restului rămas de executat, sens în care urmează a se aprecia dacă se aduce atingere autorității de lucru judecat, precum și principiului securității raporturilor juridice.

16. Instanța mai are în vedere că, prin această interpretare, în cazul persoanelor eliberate condiționat anterior intrării în vigoare a Legii nr.169/2017, delimitarea recidivei postcondamnatorii de recidiva postexecutorie se efectuează prin examinarea altor elemente decât conduita persoanei condamnate după executarea sau considerarea ca executată a pedepsei închisorii. Astfel, recidiva în concret s-ar putea reține în raport cu unitatea de penitenciar unde s-a executat pedeapsa, respectiv dacă au existat sau nu condiții corespunzătoare de detenție. Mai mult, delimitarea stării de recidivă ar fi lăsată la latitudinea condamnatului, prin raportare la formularea de către acesta a unei acțiuni pentru obținerea de despăgubiri pentru condițiile necorespunzătoare de detenție. Or, scăderea zilelor compensatorii nu se poate realiza în cazul în care persoana a fost despăgubită pentru condiții necorespunzătoare de detenție, prin hotărâri definitive ale instanțelor naționale sau ale Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru perioada pentru care s-au acordat despăgubiri.

17. Sub acest aspect, deși este de notorietate că au fost formulate acțiuni în despăgubiri la instanțele naționale de către persoanele private de libertate, în cazul persoanelor care au fost eliberate din penitenciar este dificil să se evidențieze în mod cert dacă acestora li s-au acordat sau nu despăgubiri. Astfel cum rezultă din adresele formulate de Administrația Națională a Penitenciarelor, se precizează că nu se dețin informații referitoare la acordarea de despăgubiri.

18. Or, persoanele care au executat pedeapsa în condiții de detenție necorespunzătoare au în continuare posibilitatea de a obține despăgubiri, ținând cont de dreptul comun sau legislația specială, astfel încât interpretarea constituțională, în sensul că dispozițiile art.55¹ din Legea nr.254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal nu se aplică pedepselor executate la data intrării în vigoare a Legii nr.169/2017, nu prejudiciază aceste persoane. Invocă Decizia Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în Cauza *Gennaro Stella împotriva Italiei* (cererea nr.49169/09) în care instanța europeană a analizat situația Italiei referitoare la tipurile de reparație pentru persoanele care au fost închise în condiții contrare art.3 din Convenție.

19. Așa fiind, instanța judecătorească apreciază că prin interpretarea dată de Înalta Curte de Casație și Justiție dispozițiilor art.55¹ din Legea nr.254/2013 nu se respectă exigențele de claritate, precizie și previzibilitate a normei, impuse prin art.1 alin.(5) din Constituție, și se poate aduce atingere securității raporturilor juridice.

20. În ceea ce privește dispozițiile art.15 alin.(2) din Constituție, se arată că instanța de contencios constituțional a reținut în jurisprudența sa că sub incidența reglementării constituționale consacrate de art.15 alin.(2) referitor la retroactivitatea legii penale sau contravenționale mai favorabile pot intra numai normele de drept penal material (substanțial) și nicidecum cele de drept penal procedural care sunt de imediată aplicare. Dreptul penal cuprinde ansamblul normelor juridice prin care se reglementează faptele care constituie infracțiuni, sancțiunea ce urmează a fi adoptată (aplicată) în cazul săvârșirii infracțiunii, condițiile în care statul poate trage la răspundere penală persoanele care săvârșesc infracțiuni, precum și condițiile în care urmează să fie executate pedepsele și măsurile ce se pot lua în cazul săvârșirii unor fapte penale.

21. Prin *lege penală* se înțelege o normă de drept substanțial sau material cu un conținut normativ propriu-zis, adică o normă care stabilește conduite, fapte, acțiuni ale subiecților într-un raport juridic, în timp ce prin expresia referitoare la dreptul procesual ori procedural se exprimă categoria normelor juridice care cuprind în conținutul lor proceduri, modalități sau mijloace prin care se aplică

normele dreptului substanțial. Arată că, prin Decizia nr.1470 din 8 noiembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.853 din 2 decembrie 2011, Curtea Constituțională, referindu-se la criteriile de delimitare ale normelor de drept penal de cele de procedură penală, a constatat că așezarea acestor norme în Codul penal sau în Codul de procedură penală nu constituie un criteriu pentru deosebirea lor. Drept urmare, ceea ce prevalează în stabilirea acestui caracter constă în obiectul de reglementare, scopul și rezultatul la care conduce norma pusă în discuție. Totodată, nu poate fi înlăturat nici criteriul rezultatului la care conduce norma cu privire la înlăturarea unei stări de pericol și la preîntâmpinarea săvârșirii faptelor prevăzute de legea penală.

22. Or, prin interpretarea dată, se ajunge la aplicarea retroactivă a prevederilor art.55¹ din Legea nr.254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, împrejurare ce afectează instituții de drept penal substanțial și ar putea produce efecte în cauzele definitiv judecate, fiind înfrânt principiul constituțional prevăzut de art.15 alin.(2) din Constituție.

23. Potrivit prevederilor art.30 alin.(1) din Legea nr.47/1992, încheierile de sesizare au fost comunicate președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

24. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul și Avocatul Poporului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierile de sesizare, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr.47/1992, reține următoarele:

25. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.d) din Constituție, precum și ale art.1 alin.(2), ale art.2, art.3, art.10 și art.29 din Legea nr.47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

26. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl constituie dispozițiile art.55¹ din Legea nr.254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, în interpretarea dată prin Decizia nr.7 din 26 aprilie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală. Legea nr.254/2013 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.514 din 14 august 2013. Decizia nr.7 din 26 aprilie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.548 din 2 iulie 2018. Dispozițiile art.55¹ au fost introduse prin art.I pct.3 din Legea nr.169/2017 pentru modificarea și completarea Legii nr.254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.571 din 18 iulie 2017. Aceste dispoziții au fost abrogate prin art.II pct.2 din Legea nr.240/2019 privind abrogarea Legii nr.169/2017 pentru modificarea și completarea Legii nr.254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, precum și pentru modificarea Legii nr.254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1028 din 20 decembrie 2019. De asemenea, Curtea reține că art.III din Legea nr.240/2019 prevede că: *„Prevederile art.55¹ din Legea nr.254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cu modificările și completările ulterioare, se aplică persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate, a măsurilor preventive privative de libertate, minorilor care execută măsuri educative în centre de detenție, în centre educative sau în penitenciare, respectiv minorilor care au executat pedepse în penitenciare, potrivit Legii nr.15/1968 privind Codul penal al României, cu modificările și completările ulterioare, și care execută, la data intrării în vigoare a prezentei legi, măsuri educative în centre de detenție, în aplicarea art.21 din Legea nr.187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr.289/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare, pentru perioada cuprinsă între 24 iulie 2012 și data intrării în vigoare a prezentei legi.”* Așa fiind, având în vedere Decizia Curții Constituționale nr.766 din 15 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.549 din 3 august 2011, Curtea constată că dispozițiile art.55¹ din Legea nr.254/2013 îndeplinesc condiția de a fi „în vigoare”, putând analiza constituționalitatea acestora. Dispozițiile criticate au următorul conținut: *„(1) La calcularea pedepsei executate efectiv se are în vedere, indiferent de regimul de executare a pedepsei, ca măsură compensatorie, și executarea pedepsei în condiții necorespunzătoare, caz în care, pentru fiecare perioadă de 30 de zile executate în condiții necorespunzătoare, chiar dacă acestea nu sunt consecutive, se consideră executate, suplimentar, 6 zile din pedeapsa aplicată.”*

(2) În sensul prezentului articol, se consideră condiții necorespunzătoare cazarea unei persoane în oricare centru de detenție din România care a avut lipsuri la condițiile impuse de standardele europene.

(3) În sensul prezentului articol, se consideră executare a pedepsei în condiții necorespunzătoare cazarea în oricare dintre situațiile următoare:

a) cazarea într-un spațiu mai mic sau egal cu 4 mp/deținut, care se calculează, excluzând suprafața grupurilor sanitare și a spațiilor de depozitare a alimentelor, prin împărțirea suprafeței totale a camerelor de deținere la numărul de persoane cazate în camerele respective, indiferent de dotarea spațiului în cauză;

b) lipsa accesului la activități în aer liber;

c) lipsa accesului la lumină naturală sau aer suficient ori disponibilitatea de ventilație;

d) lipsa temperaturii adecvate a camerei;

e) lipsa posibilității de a folosi toaleta în privat și de a se respecta normele sanitare de bază, precum și cerințele de igienă;

f) existența infiltrațiilor, igrasiei și mucegaiului în pereții camerelor de detenție.

(4) Dispozițiile alin.(3) se aplică în mod corespunzător și la calcularea pedepsei executate efectiv ca măsură preventivă/pedeapsă în centrul de reținere și arestare preventivă în condiții necorespunzătoare.

(5) În sensul prezentului articol, nu se consideră executare a pedepsei în condiții necorespunzătoare ziua sau perioada în care persoana a fost:

a) internată în infirmerii din cadrul locurilor de deținere, în spitale din rețeaua sanitară a Administrației Naționale a Penitenciarelor, a Ministerului Afacerilor Interne sau din rețeaua sanitară publică;

b) în tranzit.

(6) Dispozițiile prezentului articol nu se aplică în cazul în care persoana a fost despăgubită pentru condiții necorespunzătoare de detenție, prin hotărâri definitive ale instanțelor naționale sau ale Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru perioada pentru care s-au acordat despăgubiri și a fost transferată sau mutată într-un spațiu de detenție având condiții necorespunzătoare.

(7) Beneficiul aplicării dispozițiilor alin.(1) nu poate fi revocat.

(8) Perioada pentru care se acordă zile considerate ca executate în compensarea cazării în condiții necorespunzătoare se calculează începând cu 24 iulie 2012.”;

27. Prin Decizia nr.7 din 26 aprilie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, s-a stabilit că, „în interpretarea dispozițiilor art.55¹ din Legea nr.254/2013, pentru determinarea restului de pedeapsă rămas neexecutat în vederea aplicării tratamentului sancționator de la art.104 alin.(2) coroborat cu art.43 alin.(1) din Codul penal, trebuie recalculată, începând cu data de 24 iulie 2012 - perioada executată efectiv din pedeapsa din a cărei executare a fost dispusă liberarea condiționată anterior intrării în vigoare a Legii nr.169/2017 prin considerarea ca executate suplimentar a zilelor calculate ca executate în considerarea condițiilor de detenție necorespunzătoare”.

28. Judecătoria Sectorului 4 București – Secția penală susține că textul criticat, în interpretarea dată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, contravine prevederilor constituționale cuprinse în art.1 alin.(5), potrivit căruia în România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie, și art.15 alin.(2), potrivit căruia legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile.

29. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea constată că Înalta Curte de Casație și Justiție, prin Decizia nr.7 din 26 aprilie 2018, a reținut că (i) dispozițiile art.55¹ alin.(1) și (8) din Legea nr.254/2013 nu disting, în acordarea măsurii compensatorii, între persoanele private de libertate aflate în executarea pedepsei închisorii la momentul intrării în vigoare a Legii nr.169/2017 și persoanele liberate condiționat și nu limitează aplicarea dispozițiilor art.55¹ alin.(1) și (8) din Legea nr.254/2013 la persoanele private de libertate aflate în executarea pedepsei închisorii la momentul intrării în vigoare a legii menționate; (ii) evoluția procesului legislativ care a condus la adoptarea Legii nr.169/2017 relevă, cu claritate, voința legiuitorului de a nu limita aplicarea dispozițiilor art.55¹ alin.(1) și (8) din Legea nr.254/2013 la persoanele private de libertate aflate în executarea pedepsei închisorii la momentul intrării în vigoare a Legii nr.169/2017 și de a nu limita acordarea măsurii compensatorii la instituția liberării condiționate, aplicabilă ulterior intrării în vigoare a legii menționate; (iii) modificările operate de legiuitor asupra formei inițiale a proiectului, prin eliminarea reglementării măsurii compensatorii din capitolul consacrat liberării condiționate și includerea acestei reglementări în capitolul dedicat condițiilor de detenție, dar mai ales prin eliminarea referirii la liberarea condiționată, reflectă voința acestuia de a nu restrânge aplicabilitatea dispozițiilor art.55¹ alin.(1) și (8) din Legea nr.254/2013

la persoanele private de libertate aflate în executarea pedepsei închisorii, care au vocația de a beneficia de liberarea condiționată ulterior intrării în vigoare a legii menționate; (iv) excluderea persoanelor liberate condiționat anterior din sfera de aplicare a dispozițiilor art.55¹ alin.(1) și (8) din Legea nr.254/2013, atunci când devin incidente dispozițiile în materia revocării liberării condiționate, ar contraveni voinței legiuitorului, care rezultă din evoluția procesului legislativ.

30. Plecând de la aceste premise, pe fondul excepției de neconstituționalitate, Curtea reține că, potrivit dispozițiilor art.396 alin.(1) din Codul de procedură penală, instanța hotărăște asupra învinuirii aduse inculpatului, pronunțând, după caz, condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal. În ceea ce privește măsura condamnării, Curtea observă că pedepsele ce pot fi aplicate sunt reglementate de titlul III, capitolul I, art.53-55 din Codul penal, acestea fiind *pedepsele principale* - detențiunea pe viață, închisoarea, amenda -, *pedeapsa accesorie* - interzicerea exercitării unor drepturi, din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare și până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei privative de libertate -, și *pedepsele complementare* - interzicerea exercitării unor drepturi, degradarea militară, publicarea hotărârii de condamnare.

31. Ca măsuri alternative la pedepsele privative de libertate, legiuitorul a reglementat instituția renunțării la aplicarea pedepsei (art.80-82 din Codul penal) și pe cea a amânării aplicării pedepsei (art.83-90 din Codul penal). Totodată, ca formă de individualizare judiciară a executării pedepselor, legiuitorul a reglementat suspendarea executării pedepsei sub supraveghere (art.91-98 din Codul penal). În cazul în care a fost dispusă detențiunea pe viață sau pedeapsa închisorii, legiuitorul a prevăzut posibilitatea liberării condiționate a persoanei condamnate, în cazul îndeplinirii condițiilor prevăzute de dispozițiile Codului penal.

32. Pe de altă parte, în cazul amânării aplicării pedepsei, al suspendării executării pedepsei sub supraveghere și al liberării condiționate, legiuitorul a reglementat instituția „termenului de supraveghere” [art.84, art.92, art.99 alin.(3) și art.100 alin.(6) din Codul penal], pe durata acestuia persoana față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei/condamnatul trebuind să respecte măsurile de supraveghere și să execute obligațiile ce îi revin, în condițiile stabilite de instanță.

33. Din cele mai sus prezentate Curtea constată că legiuitorul a reglementat anumite „instituții”/„măsuri” pentru care punerea în executare echivalează cu restrângerea exercițiului libertății individuale și „instituții”/„măsuri” pentru care punerea în executare se realizează prin alte procedee, care, deși determină restrângerea exercițiului unor drepturi ori al unor libertăți fundamentale, nu produc efecte în sfera libertății individuale, în sensul restrângerii exercițiului acesteia. Cu alte cuvinte, pentru punerea în executare a detențiunii pe viață sau a pedepsei închisorii, restrângerea exercițiului libertății individuale, prin plasarea condamnatului în cadrul unui penitenciar, este o condiție *sine qua non*. Pe de altă parte, punerea în executare a amenzii penale, a pedepsei accesorii, a pedepselor complementare, a măsurii amânării aplicării pedepsei, a suspendării executării pedepsei sub supraveghere și a liberării condiționate nu este susceptibilă de a produce efecte în sfera libertății individuale, în sensul restrângerii exercițiului acestei libertăți.

34. În acest context, Curtea observă că, distinct de dispozițiile Codului penal și ale Codului de procedură penală, legiuitorul a adoptat Legea nr.254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.514 din 14 august 2013, și Legea nr.253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.513 din 14 august 2013. Analizând cele două acte normative, rezultă că, pe de-o parte, **Legea nr.254/2013**, pe lângă dispozițiile Codului penal și cele ale Codului de procedură penală, reglementează **executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate**, iar, pe de altă parte, **Legea nr.253/2013** reglementează modul și condițiile în care sunt executate, printre altele, pedeapsa amenzii, pedeapsa accesorie, pedepsele complementare, **măsurile de supraveghere și obligațiile impuse de instanță în cazul amânării aplicării pedepsei, suspendării executării pedepsei sub supraveghere și liberării condiționate**, obligațiile impuse de instanță în cazul acordării amânării sau întreruperii executării pedepsei.

35. Așa fiind, Curtea observă că în materia dreptului execuțional penal legiuitorul a făcut distincție între „instituții”/„măsuri” pentru care punerea în executare echivalează cu restrângerea exercițiului libertății individuale și cele care nu au această caracteristică, adoptând, în consecință, două acte normative distincte.

36. În acest context, cu privire la instituția liberării condiționate, Curtea reține că aceasta poate fi împărțită în *două etape*, circumstanțiate în funcție de situația persoanei condamnate, etape ce sunt delimitate de hotărârea judecătorească prin care se dispune liberarea condiționată/ hotărârea tribunalului prin care se soluționează contestația împotriva hotărârii judecătorești. Astfel, *prima etapă* se

grefează pe situația persoanei condamnate aflate în executarea unei pedepse în cadrul unui penitenciar și are în vedere îndeplinirea și, subsecvent, verificarea îndeplinirii condițiilor prevăzute de art.99 și art.100 din Codul penal. Cea de-a doua etapă se grefează pe situația persoanei condamnate, față de care s-a dispus liberarea condiționată, aflată în termenul de supraveghere de 10 ani (liberarea condiționată în cazul detențiunii pe viață) sau a celui egal cu intervalul cuprins între data liberării condiționate și data împlinirii duratei pedepsei (liberarea condiționată în cazul pedepsei închisorii). Pe durata termenului de supraveghere, dacă restul de pedeapsă rămas neexecutat la data liberării este de 2 ani sau mai mare, condamnatul trebuie să respecte măsurile de supraveghere reglementate de art.101 alin.(1) din Codul penal, instanța putând impune acestuia să execute una sau mai multe dintre obligațiile prevăzute de alin.(2) al articolului anterior menționat. Obligațiile prevăzute în art.101 alin.(2) lit.c-g) din Codul penal pot fi impuse în măsura în care nu au fost aplicate în conținutul pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi. După epuizarea termenului de supraveghere, în cazul în care condamnatul nu a săvârșit o nouă infracțiune descoperită până la expirarea acestuia, nu s-a dispus revocarea liberării condiționate și nu s-a descoperit o cauză de anulare, pedeapsa se consideră executată.

37. În ceea ce privește *prima etapă a liberării condiționate*, astfel cum s-a precizat anterior, aceasta trebuie privită în corelație cu îndeplinirea/verificarea îndeplinirii anumitor condiții specifice, care, printre altele, se referă la executarea obligatorie a anumitor fracții de pedeapsă, potrivit art.99 alin.(1), art.100 alin.(1) lit.a) și alin.(2), (3) și (4) din Codul penal. Referitor la îndeplinirea condiției ce privește fracțiile de pedeapsă ce trebuie obligatoriu executate (pentru a avea vocație pentru liberare condiționată în cazul pedepsei închisorii), se constată că, pe lângă executarea pedepsei concretizată/materializată prin prezența fizică a persoanei condamnate în penitenciar, legiuitorul a permis ca la calculul acestora să se țină seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate [potrivit art.100 alin.(3) și (4) din Codul penal]. În completarea acestor prevederi ale Codului penal, Legea nr.254/2013 reglementează la art.96 dispoziții referitoare la partea din durata pedepsei care este considerată ca executată pe baza muncii prestate și/sau a instruirii școlare și formării profesionale, făcându-se referire la munca remunerată, munca neremunerată, munca prestată pe timpul nopții, participarea la cursurile de școlarizare pentru formele de învățământ general obligatoriu, participarea la cursurile de calificare ori recalificare profesională, elaborarea de lucrări științifice publicate sau invenții și inovații brevetate.

38. Verificarea îndeplinirii condițiilor prevăzute la art.99 sau art.100 din Codul penal se realizează prin parcurgerea procedurii reglementate la art.97 din Legea nr.254/2013 și la art.587 din Codul de procedură penală, finalizându-se cu pronunțarea de către judecătoria/tribunal (în a căror circumscripție se află locul de deținere) a unei hotărâri. Numai în condițiile pronunțării unei hotărâri prin care se dispune liberarea condiționată a persoanei condamnate se poate constata epuizarea primei etape a liberării condiționate și trecerea în cea de-a doua etapă a acesteia.

39. Așa fiind, Curtea constată că *prima etapă a liberării condiționate*, ce presupune îndeplinirea condițiilor legale și verificarea îndeplinirii acestora prin procedura prevăzută de dispozițiile anterior menționate, **este indisolubil legată de plasarea fizică a condamnatului în cadrul unui penitenciar**, fapt ce presupune restrângerea exercițiului libertății individuale a persoanei condamnate. Cu alte cuvinte, **îndeplinirea condițiilor specifice care conferă vocație pentru dispunerea liberării condiționate nu poate fi realizată decât de persoana care este privată de libertate**, ca urmare a pronunțării unei hotărâri definitive de condamnare a acesteia la pedeapsa detențiunii pe viață sau a închisorii, și care se află efectiv într-un loc de detenție.

40. În ceea ce privește *a doua etapă*, Curtea apreciază că aceasta se circumscrie punerii în executare a măsurilor de supraveghere și a obligațiilor stabilite de instanță, potrivit Codului penal, prin hotărârea prin care s-a dispus liberarea condiționată a persoanei condamnate. Această etapă nu are în vedere și nu se referă la verificarea condițiilor specifice care conferă vocație pentru dispunerea liberării condiționate, aspect relevant în ceea ce privește prima etapă a liberării condiționate. Totodată, procedura punerii în executare a măsurilor de supraveghere și a obligațiilor stabilite de instanță în cazul dispunerii liberării condiționate este configurată de dispozițiile art.101-106 din Codul penal și de cele ale art.58-62 din Legea nr.253/2013. Așa fiind, Curtea constată că **a doua etapă a liberării condiționate este indisolubil legată de punerea în libertate a persoanei condamnate**, numai în acest cadru putându-se vorbi de respectarea de către aceasta a măsurilor de supraveghere și a obligațiilor stabilite de instanță, potrivit Codului penal.

41. Curtea constată, așadar, că, din perspectiva reglementărilor în vigoare, pe lângă dispozițiile Codului penal și ale Codului de procedură penală, *prima etapă a liberării condiționate* este reglementată de dispozițiile *Legii nr.254/2013*, pe când *cea de-a doua etapă a liberării condiționate* este reglementată de dispozițiile *Legii nr.253/2013*.

42. În acest context, Curtea reține că orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de precis și de clar pentru a putea fi aplicat (Decizia nr.189 din 2 martie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.307 din 5 aprilie 2006, Decizia nr.903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.584 din 17 august 2010, și Decizia nr.26 din 18 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.116 din 15 februarie 2012).

43. Prin Decizia nr.238 din 3 iunie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.666 din 28 iulie 2020, paragraful 36, Curtea a reținut că sensul normei poate fi înțeles/dedus prin metodele interpretative. Astfel, Curtea a constatat că determinarea și evaluarea înțelesului normei interpretate nu se poate realiza decât în cadrul ansamblului legislativ reprezentat de dispozițiile legii din care aceasta face parte, aceasta reprezentând interpretarea sistematică a normei. Dacă în urma parcurgerii metodelor interpretative se ajunge la concluzia că textul legal este neclar/imprescis/impredictibil, atunci se poate constata încălcarea art.1 alin.(5) din Constituție (Decizia nr.626 din 22 septembrie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.115 din 3 februarie 2021, paragrafele 32-34).

44. Din această perspectivă, Curtea observă că dispozițiile art.55¹ au fost introduse prin art.I pct.3 din Legea nr.169/2017 în cuprinsul Legii nr.254/2013, făcând parte integrantă din aceasta. Așa fiind, Curtea apreciază că dispozițiile art.55¹ din Legea nr.254/2013 nu pot fi interpretate strict gramatical și izolat de ansamblul actului normativ din care fac parte, respectiv Legea nr.254/2013, și că sensul prevederilor legale analizate avut în vedere de legiuitor este cel care decurge din interpretarea lor sistematică, prin coroborarea acestora cu restul normelor din cuprinsul actului normativ menționat (*mutatis mutandis*, Decizia nr.509 din 30 iunie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1077 din 13 noiembrie 2020, paragraful 20). Așa fiind, dispozițiile referitoare la compensarea în cazul cazării în condiții necorespunzătoare fac parte din ansamblul normativ relativ la punerea în executare a acelor „instituiții”/„măsuri” care presupun restrângerea exercițiului libertății individuale.

45. Plecând de la această premisă, se observă că, potrivit art.1 din Legea nr.254/2013, executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate se realizează în conformitate cu dispozițiile Codului penal, ale Codului de procedură penală și ale acestei legi. Totodată, din analiza ansamblului normativ al Legii nr.254/2013 rezultă că toate prevederile acesteia reglementează măsuri/proceduri/situații ce decurg sau sunt indisolubil legate de starea de privare de libertate a persoanelor condamnate la pedeapsa detențiunii pe viață sau a închisorii sau aflate sub imperiul unei măsuri preventive privative de libertate.

46. Prin urmare, orice modificare sau completare adusă legii trebuie să păstreze legătura cu actul normativ modificat/completat, indiferent de amplasarea acesteia în ansamblul legii în cauză. Or, în condițiile în care Legea nr.254/2013 normează numai în sfera chestiunilor ce decurg sau țin de starea de privare de libertate (survenită ca urmare a pronunțării unei hotărâri definitive de condamnare la pedeapsa detențiunii pe viață sau a închisorii sau a unei hotărâri prin care se dispune o măsură preventivă privativă de libertate), **concluzia logică ce decurge din interpretarea sistematică a acesteia este că dispozițiile referitoare la compensarea în cazul cazării în condiții necorespunzătoare se circumscriu primei etape a liberării condiționate, acestea reprezentând, în fapt, o altă modalitate de calcul ce trebuie avută în vedere la verificarea îndeplinirii condiției ce privește fracțiile de pedeapsă ce trebuie obligatoriu executate.** Această modalitate de calcul se aplică, spre deosebire de celelalte prevăzute de art.96 din Legea nr.254/2013, și persoanelor condamnate la detențiunea pe viață (în acest sens este Decizia nr.620 din 22 septembrie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.82 din 26 ianuarie 2021).

47. Curtea reține că art.55¹ face parte din capitolul IV – „Condițiile de detenție” – al titlului III – „Executarea pedepselor privative de libertate”. În acest context, Curtea observă că titlul III conține zece capitole care reglementează, pe lângă condițiile de detenție, organizarea executării pedepselor privative de libertate, siguranța penitenciarelor, regimurile de executare a pedepselor privative de libertate, drepturile persoanelor condamnate, munca prestată de persoanele condamnate la pedepse privative de libertate, activitățile educative, de asistență psihologică și asistență socială, instruirea școlară, învățământul universitar și formarea profesională a persoanelor condamnate, liberarea condiționată, recompensele, abaterile și sancțiunile disciplinare, documentele întocmite de administrația penitenciarului. Astfel, Curtea observă că **întreg titlul III, ca de altfel întreg ansamblul normativ al Legii nr.254/2013, se referă la măsuri/proceduri/situații ce decurg sau au legătură cu starea de privare de libertate a persoanei condamnate.**

48. În aceste condiții, **având în vedere sfera normativă a Legii nr.254/2013, Curtea apreciază că legiuitorul nu trebuia să realizeze precizarea expresă, în sensul că art.55¹ se va aplica doar în cazul persoanelor care se află la momentul adoptării acestei dispoziții într-un penitenciar.** Această concluzie decurge logic, pe de-o parte, din obiectul de reglementare al legii

modificate și, pe de altă parte, din opțiunea legiuitorului de a legifera distinct, prin două acte normative separate, punerea în executare a acelor „instituiții”/„măsuri” care presupun restrângerea exercițiului libertății individuale, respectiv, punerea în executare a acelor „instituiții”/„măsuri” care se realizează prin alte procedee, care, deși pot determina restrângerea exercițiului unor drepturi ori al unor libertăți fundamentale, nu produc efecte în sfera libertății individuale, în sensul restrângerii exercițiului acesteia, pe de altă parte. A aprecia în mod contrar ar însemna că în cazul oricărei dispoziții din Legea nr.254/2013 legiuitorul ar trebui să facă precizări relative la persoanele care intră în sfera de aplicare a acesteia, ceea ce ar determina o îngreunare nejustificată a actului normativ, cu implicații asupra calității și previzibilității normelor conținute.

49. Pentru a ajunge la concluzia diferită, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a analizat parcursul legislativ al Legii nr.169/2017, prin care au fost introduse în Legea nr.254/2013 dispozițiile art.55¹. Comparând forma inițiatorului cu forma adoptată de către legiuitor, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a apreciat că eliminarea reglementării măsurii compensatorii din capitolul consacrat liberării condiționate și includerea acestei reglementări în capitolul dedicat condițiilor de detenție, dar mai ales eliminarea referirii la liberarea condiționată, reflectă voința legiuitorului de a nu restrânge aplicabilitatea dispozițiilor art.55¹ alin.(1) și (8) din Legea nr.254/2013 la persoanele private de libertate aflate în executarea pedepsei închisorii, care au vocația de a beneficia de liberarea condiționată ulterior intrării în vigoare a legii menționate.

50. În acest context, Curtea Constituțională observă că în expunerea de motive la Legea nr.169/2017, prin care au fost introduse în Legea nr.254/2013 dispozițiile art.55¹, s-a menționat că „proiectul de lege își propune un dublu scop: de a acorda o compensare persoanelor care execută pedepse privative de libertate în condiții de supraaglomerare severă și de a contribui, în același timp, la degrevarea penitenciarelor. Astfel, toate persoanele private de libertate vor avea în mod automat vocația de a beneficia de liberarea condiționată, dacă îndeplinesc condițiile stabilite prin proiect, respectiv care au fost sau sunt cazate în condiții de supraaglomerare, însemnând un spațiu mai mic sau egal cu 3 mp/deținut”.

51. Totodată, s-a precizat că „mecanismul este conceput ca un instrument juridic potrivit căruia, în vederea acordării liberării condiționate, în calculul pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată se include, indiferent de regimul de executare a pedepsei, ca măsură compensatorie, executarea pedepsei într-un spațiu necorespunzător”, precum și că „această formă de compensare prezintă avantajul de a contribui la rezolvarea problemei suprapopulării prin accelerarea ieșirii din penitenciar a persoanelor deținute”.

52. De asemenea, tot în expunerea de motive, s-a reținut că „în vederea calculării părții din durata pedepsei considerate ca executate, serviciul sau biroul regim penitenciar împreună cu serviciul sau biroul evidență din cadrul locului de deținere va întocmi, pentru fiecare persoană privată de libertate, o fișă individuală care să cuprindă perioadele de detenție și condițiile existente prin raportare la criteriul spațiu mai mic de 3 mp/deținut”. În egală măsură s-a specificat că „Serviciul sau biroul regim penitenciar transmite dosarul comisiei pentru liberare condiționată”, precum și că „procedura de acordare a liberării condiționate, [...] va urma dreptul comun, fiind completată cu trei aspecte, pentru asigurarea celerității”. Nu în ultimul rând, s-a precizat că „prevederile noului act normativ se vor aplica în mod corespunzător minorilor care execută măsuri educative în centre de detenție sau în centre educative, precum și minorilor care au executat pedepse în penitenciare potrivit Codului penal din 1968 și care execută, la data intrării în vigoare a prezentei legi, măsuri educative în centrele de detenție, în aplicarea art.21 din Legea nr.187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr.286/2009 privind Codul penal, putându-se dispune înlocuirea măsura internării cu măsura educativă a asistării zilnice”.

53. În continuare, Curtea reține că, într-adevăr, forma inițiatorului prevedea introducerea în Legea nr.245/2013 a unor noi articole sau alineate în capitolul destinat „Liberării condiționate”, precum și reglementarea distinctă a unor norme relative la procedura aplicabilă în materie. Legea nr.169/2017 nu se limitează însă la introducerea în Legea nr.254/2013 a articolului art.55¹, fapt ce ar fi trebuit să determine instanța supremă să realizeze o analiză de ansamblu a conținutului normativ al actului pentru a determina voința legiuitorului. Astfel, prin art.I pct.2 din Legea nr.169/2017, legiuitorul a dispus introducerea unui nou alineat, alineatul (9), la articolul 45 din Legea nr.254/2013, în sensul că *„este interzisă transferarea sau mutarea, pentru motive personale, la cererea persoanei condamnate care execută o pedeapsă privativă de libertate, din condiții corespunzătoare, în condiții necorespunzătoare de detenție, în scopul de a beneficia de măsura compensatorie prevăzută la art.55¹ alin.(1) și (2)”*. Or, este evident că interdicția reglementată de legiuitor are în vedere solicitările persoanei condamnate care execută o pedeapsă privativă de libertate, care, relativ la data intrării în vigoare a Legii nr.169/2017, nu era liberată condiționat, ci se afla la locul de detenție. Totodată, art.V

alin.(1) din Legea nr.169/2017 dispunea în sensul că „în termen de 90 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi, Biroul evidență și organizarea muncii din cadrul fiecărei unități va deschide o fișă de evidență pentru fiecare persoană privată de libertate în care vor fi consemnate clădirile în care a fost cazată pe parcursul pedepsei”. Art.VI alin.(1) din același act normativ prevedea că „prevederile prezentei legi se aplică în mod corespunzător minorilor care execută măsuri educative în centre de detenție, în centre educative sau în penitenciare, precum și minorilor care au executat pedepse în penitenciare potrivit Legii nr.15/1968 privind Codul penal al României, cu modificările și completările ulterioare, și care execută, la data intrării în vigoare a prezentei legi, măsuri educative în centrele de detenție, în aplicarea art.21 din Legea nr.187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr.286/2009 privind Codul penal, cu modificările ulterioare”. Potrivit art.VII din Legea nr.169/2017, „pentru punerea în aplicare a prezentei legi, colegiile de conducere ale fiecărei instanțe vor lua măsuri de suplimentare temporară a completurilor de judecată, astfel încât propunerile de liberare condiționată, formulate ca urmare a intrării în vigoare a prezentei legi, să nu determine creșterea termenelor în care vor fi soluționate”.

54. Având în vedere toate aceste norme, Curtea apreciază că modalitatea de reglementare a dispozițiilor anterior menționate concurează la ideea că voința legiuitorului nu a vizat aplicarea prevederilor referitoare la compensarea în cazul cazării în condiții necorespunzătoare și persoanelor care fuseseră eliberate condiționat înainte de intrarea în vigoare a Legii nr.169/2017.

55. Un alt argument care susține această concluzie este acela că din coroborarea prevederilor Legii nr.254/2013 cu cele ale Legii nr.169/2017 se pot decela, într-o manieră exhaustivă, competența și atribuțiile fiecărui organ implicat în analiza și evaluarea condițiilor de detenție pentru a se putea aplica măsura compensatorie prevăzută de art.55¹ din Legea nr.254/2013 la calculul fracției ce trebuie executată obligatoriu pentru a avea vocație la liberare condiționată, precum și etapele ce trebuie parcurse pentru ca instanța judecătorească să fie investită și să se pronunțe referitor la dispunerea liberării condiționate. Or, în cazul recalculării perioadei executate efectiv din pedeapsa din a cărei executare a fost dispusă liberarea condiționată anterior intrării în vigoare a Legii nr.169/2017, prin considerarea ca executate suplimentar a zilelor calculate ca executate în considerarea condițiilor de detenție necorespunzătoare, legea nu prevede o procedură ce trebuie urmată, în sensul reglementării organelor ce trebuie să dea relații în acest sens instanței judecătorești, modalitatea de solicitare a acestor date, dacă această modalitate de calcul se aplică în cazul recidivei, al reabilitării etc. Curtea apreciază că în acest caz nu se poate reține omisiunea de reglementare a legiuitorului, ci dimpotrivă exprimarea implicită a voinței sale, ce transpare din întreg ansamblul legislativ, în sensul că acesta nu a urmărit aplicarea prevederilor referitoare la compensarea în cazul cazării în condiții necorespunzătoare și persoanelor care fuseseră eliberate condiționat înainte de intrarea în vigoare a Legii nr.169/2017.

56. Având în vedere aceste aspecte, Curtea apreciază că argumentele adoptate de instanța supremă nu pot fi reținute, astfel că și concluzia ce se regăsește în dispozitivul Deciziei nr.7 din 26 aprilie 2018 apare ca fiind lipsită de susținere.

57. În continuare, Curtea urmează a analiza în ce măsură dispozițiile criticate pot fi privite ca intrând în categoria legilor penale substanțiale a căror aplicare retroactivă mai favorabilă este obligatorie.

58. Curtea observă că instanța europeană a stabilit distincția între o măsură ce reprezintă prin natura sa o „pedeapsă” și o măsură ce privește „executarea” sau „punerea în aplicare” a „pedepsei”. Astfel, atunci când însăși natura sau scopul unei măsuri privește reducerea unei pedepse sau o schimbare în regimul liberării condiționate, aceasta nu se circumscrie noțiunii de „pedeapsă” în sensul art.7 din Convenție (Hotărârea din 12 februarie 2008, pronunțată în Cauza *Kafkaris împotriva Ciprului*, paragraful 142).

59. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a apreciat că modificarea legislativă a condițiilor liberării condiționate face parte din regimul general referitor la executarea pedepsei, iar nu din categoria „pedepsei” în sensul art.7 din Convenție (Hotărârea din 29 noiembrie 2005, pronunțată în Cauza *Uttley împotriva Regatului Unit*). Instanța europeană a reiterat că, în acest sens, chestiunile ce țin de politicile de eliberare, de modul de implementare și de justificarea acestora țin de puterea recunoscută statelor membre ale Convenției de a-și stabili singure politica penală (Hotărârea din 12 februarie 2008, pronunțată în Cauza *Kafkaris împotriva Ciprului*, paragraful 151). Pe de altă parte, Curtea europeană a subliniat că articolul 7 paragraful 1 nu poate fi interpretat ca excluzând din câmpul său de aplicare toate măsurile introduse ulterior pronunțării unei sentințe. A reiterat în acest sens că este de o importanță crucială ca interpretarea și aplicarea Convenției să se realizeze de o așa manieră încât garanțiile sale să devină concrete și efective, nu teoretice și iluzorii, astfel că nu a exclus posibilitatea ca măsurile adoptate de autoritățile legislative, administrative sau de către instanțe ulterior

pronunțării hotărârii definitive sau în timpul executării acesteia să se traducă într-o redefinire sau modificare a întinderii „pedepsei” aplicate de instanța de judecată. În această ipoteză, Curtea europeană a apreciat că măsurile în cauză trebuie să intre sub incidența interdicției de aplicare retroactivă a pedepselor consacrată în articolul 7 paragraful 1 *in fine* din Convenție (Hotărârea din 21 octombrie 2013, pronunțată în Cauza *Del Rio Prada împotriva Spaniei*, paragrafele 88 și 89).

60. Pentru a stabili dacă o măsură luată în timpul executării unei pedepse privește modalitatea de executare a acesteia sau, dimpotrivă, îi afectează întinderea, este necesară o analiză a implicațiilor reale ale „pedepsei” în dreptul intern în vigoare la data săvârșirii faptelor sau, cu alte cuvinte, a naturii sale intrinseci. În acest demers este nevoie să se țină seama de dreptul intern în ansamblul său și de modalitatea în care acesta era aplicat la momentul respectiv (Hotărârea din 12 februarie 2008, pronunțată în Cauza *Kafkaris împotriva Ciprului*, paragraful 145).

61. Aplicând aceste principii la cauza dedusă controlului de constituționalitate, Curtea Constituțională apreciază că, pentru început, este necesară stabilirea naturii dispozițiilor art.55¹ din Legea nr.254/2013. În ceea ce privește plasarea dispozițiilor a căror constituționalitate este verificată, Curtea observă că acestea sunt cuprinse în Legea nr.254/2013 care normează în materia executării pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal. De asemenea, Curtea reține că, în ansamblul legislativ al actului normativ anterior precizat, art.55¹ se regăsește în titlul III al acestuia, cu denumirea marginală „Executarea pedepselor privative de libertate”, capitolul III referitor la „Regimurile de executare a pedepselor privative de libertate”. Instanța de contencios constituțional, referindu-se la criteriile de delimitare ale normelor de drept penal de cele de procedură penală, a constatat că „așezarea acestor norme în Codul penal sau în Codul de procedură penală nu constituie un criteriu pentru deosebirea lor”. Drept urmare, ceea ce prevalează în stabilirea acestui caracter constă în obiectul de reglementare, scopul și rezultatul la care conduce norma pusă în discuție (Decizia nr.1470 din 8 noiembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.853 din 2 decembrie 2011, și Decizia 78 din 11 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.273 din 14 aprilie 2014).

62. Referitor la obiectul de reglementare a dispozițiilor criticate, Curtea reține că acestea se referă la instituirea unui mecanism de calculare a pedepsei executate efectiv în cazul plasării persoanei condamnate în condiții necorespunzătoare de cazare, mecanism aplicabil în cazul analizării condițiilor de acordare a liberării condiționate. Cu privire la scopul reglementării, Curtea reține că, prin Decizia nr.760 din 28 noiembrie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.295 din 8 aprilie 2020, paragrafele 14 și 17, a statuat, pe de-o parte, că dispozițiile legale se referă la instituirea unei măsuri compensatorii pentru condiții necorespunzătoare în cazul cazării în centrele de detenție din România a persoanelor aflate în executarea unor pedepse privative de libertate ori a unor măsuri preventive, iar, pe de altă parte, că soluția legislativă urmărește remedierea problemelor structurale legate de supraaglomerare, precum și a urmărilor acestora, în așa fel încât să fie respectate dispozițiile art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale care interzic în termeni categorici tortura sau tratamentele și pedepsele inumane sau degradante.

63. Totodată, prin Decizia nr.423 din 23 iunie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.721 din 11 august 2020, paragraful 21, Curtea a observat că, potrivit expunerii de motive la Legea nr.169/2017, reglementarea are ca scop acordarea unei compensații persoanelor care execută pedepse privative de libertate în condiții de supraaglomerare severă, contribuind, în același timp, la degrevarea penitenciarelor. Mecanismul astfel instituit este caracterizat ca fiind o vocație a „condamnatului”, legiuitorul delimitând astfel sfera destinatarilor beneficiului legal al compensării.

64. Referitor la rezultatul la care conduce norma pusă în discuție, Curtea observă că intrarea în vigoare a Legii nr.169/2017 și-a produs efecte în ceea ce privește desemnarea Comisiei de evaluare a condițiilor de detenție, instruirea membrilor Comisiei, în raport cu atribuțiile pe care le vor avea, modul de atribuire a criteriilor prevăzute la art.55¹ alin.(3) din Legea nr.254/2013, realizarea inventarului clădirilor cu destinația de spații de cazare pentru persoane private de libertate existente la nivelul unităților penitenciare/de detenție și analiza acestora pentru a stabili care dintre ele cad sub incidența art.55¹ alin.(3) din Legea nr.254/2013. Totodată, efectele intrării în vigoare a Legii nr.169/2017 se reflectă în obligația Biroului evidență și organizarea muncii din cadrul fiecărei unități de a deschide o fișă de evidență pentru fiecare persoană privată de libertate, în care vor fi consemnate clădirile în care a fost cazată pe parcursul pedepsei, pe de-o parte, și obligația de a efectua calculul zilelor câștigate în raport cu perioada executării pedepsei în condiții necorespunzătoare de detenție, în raport cu art.55¹ alin.(1) din Legea nr.254/2013, pe de altă parte.

65. Curtea constată că din perspectiva instituției liberării condiționate, intrarea în vigoare a Legii nr.169/2017 are ca rezultat calcularea fracțiilor de pedeapsă ce trebuie obligatoriu executate (pentru a avea vocație pentru liberare condiționată), inclusiv prin aplicarea dispozițiilor art.55¹ alin.(1)

din Legea nr.254/2013. Aplicarea modalității de calcul instituite prin dispozițiile art.55¹ alin.(1) din Legea nr.254/2013 nu are însă ca efect anularea celorlalte condiții prevăzute de art.99 și art.100 din Codul penal. Liberarea persoanei condamnate înaintea epuizării termenului pedepsei rămâne în continuare un beneficiu prevăzut de lege, și nu un drept, astfel că aplicarea dispozițiilor art.55¹ alin.(1) din Legea nr.254/2013 nu are ca efect admiterea automată a cererii/prounerii de liberare condiționată a persoanei condamnate. În acest sens, în expunerea de motive la Legea nr.169/2017 s-a precizat că acest mecanism va opera „în cadrul instituției liberării condiționate, cu mențiunea însă că acesta va fi o vocație și nu un drept recunoscut condamnatului care, *de plano*, să beneficieze de reducerea pedepsei pentru executarea acesteia în condiții necorespunzătoare”.

66. Prin urmare, realizând o analiză de ansamblu a acestor criterii, Curtea apreciază că dispozițiile art.55¹ din Legea nr.254/2013 nu reprezintă o normă de drept penal material, ci o normă care reglementează în materia executării pedepselor, astfel că principiul aplicării legii penale mai favorabile, consacrat de art.15 alin.(2) din Constituție, nu poate fi aplicat prin raportare la norma de lege criticată.

67. Curtea constată că principiul aplicării legii penale mai favorabile ar fi temeiul stabilirii incidenței, după dispunerea liberării condiționate, a unei legi care modifică modalitatea de calcul al fracției obligatorii ce trebuie executate pentru a avea vocație la această măsură și subsecvent recalcularea pedepsei ce se consideră executată pentru persoanele aflate în termenul de supraveghere, aceasta ar însemna că acest principiu trebuie aplicat indiferent de motivul reducerii fracțiunii de pedeapsă. Astfel, dacă s-ar accepta interpretarea dată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală dispozițiilor art.55¹ din Legea nr.254/2013 s-ar ajunge la situația în care se repun în discuție criteriile ce au stat la baza pronunțării hotărârii judecătorești prin care s-a dispus liberarea condiționată. Așa fiind, pentru orice modificare legislativă survenită în ceea ce privește art.96 din Legea nr.254/2013 (referitor la partea din durata pedepsei care este considerată ca executată pe baza muncii prestate și/sau a instruirii școlare și formării profesionale), favorabilă celui față de care s-a dispus liberarea condiționată, ar trebui realizată o recalculare a pedepsei ce se consideră executată. Or, acest fapt ar însemna o reevaluare a însăși hotărârii judecătorești prin care s-a dispus măsura liberării condiționate, cu încălcarea principiului stabilității/securității raporturilor juridice.

68. Curtea Constituțională a reținut, prin Decizia nr.404 din 10 aprilie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.347 din 6 mai 2008, că, deși nu este în mod expres consacrat de Constituția României, acest principiu se deduce atât din prevederile art.I alin.(3), potrivit cărora România este stat de drept, democratic și social, cât și din preambulul Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale astfel cum a fost interpretat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa. Referitor la același principiu, instanța de la Strasbourg a reținut că „unul dintre elementele fundamentale ale supremației dreptului este principiul securității raporturilor juridice” (Hotărârea din 6 iunie 2005, pronunțată în Cauza *Androne împotriva României*, paragraful 44; Hotărârea din 7 octombrie 2009, pronunțată în Cauza *Stanca Popescu împotriva României*, paragraful 99). Totodată, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că, „odată ce Statul adoptă o soluție, aceasta trebuie să fie pusă în aplicare cu claritate și coerență rezonabile pentru a evita pe cât este posibil insecuritatea juridică și incertitudinea pentru subiecții de drept vizate de către măsurile de aplicare a acestei soluții (...)” (Hotărârea din 1 decembrie 2005, pronunțată în Cauza *Păduraru împotriva României*, paragraful 92; Hotărârea din 6 decembrie 2007, pronunțată în Cauza *Beian împotriva României*, paragraful 33). În ceea ce privește principiul stabilității/securității raporturilor juridice din perspectiva dreptului la un proces echitabil în fața unei instanțe, garantat de art.6 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că acesta „trebuie interpretat în lumina preambulului Convenției, care enunță preeminența dreptului ca element de patrimoniu comun al statelor contractante. Unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului este principiul securității raporturilor juridice, care înseamnă, între altele, că o soluție definitivă a oricărui litigiu nu trebuie rediscutată” (Hotărârea din 28 octombrie 1999, pronunțată în Cauza *Brumărescu împotriva României*, paragraful 61; Hotărârea din 22 martie 2005, pronunțată în Cauza *Roșca împotriva Moldovei*, paragraful 24).

69. În continuare, Curtea observă că, potrivit art.106 din Codul penal, „în cazul în care condamnatul nu a săvârșit o nouă infracțiune descoperită până la expirarea termenului de supraveghere, nu s-a dispus revocarea liberării condiționate și nu s-a descoperit o cauză de anulare, pedeapsa se consideră executată”. Astfel, recalcularea „părții efectiv executate” din durata pedepsei închisorii, pentru persoana aflată în termenul de supraveghere, are implicații concrete asupra analizei stării de recidivă, a revocării sau nu a liberării condiționate, reabilitării etc..

70. Curtea apreciază, dimpotrivă, că stabilirea datei la care pedeapsa urma a fi considerată ca executată, dată cunoscută de condamnatul liberat condiționat, concurează la respectarea principiului

securității raporturilor juridice și a aplicării previzibile a legii. În condițiile în care data este incertă, condamnatul nu își va putea regla comportamentul și nici nu va putea stabili consecințele penale ale acestuia. De exemplu, condamnatul liberat condiționat, care săvârșește o infracțiune în termenul de supraveghere, nu va ști, până la momentul pronunțării noii hotărâri de condamnare, dacă se află în stare de recidivă postcondamnatorie sau în stare de recidivă postexecutorie. Or, este cunoscut faptul că regimul sancționator aplicabil celor două forme de recidivă este diferit.

71. Așa fiind, Curtea constată că, prin pronunțarea Deciziei nr.7 din 26 aprilie 2018, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a conferit dispozițiilor art.55¹ din Legea nr.254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal un caracter imprevizibil. Acest caracter imprevizibil are implicații în ceea ce privește persoana față de care s-a dispus liberarea condiționată, acesteia fiindu-i imposibil să cunoască data la care pedeapsa urma a fi considerată ca executată, și, în consecință, să își regleze comportamentul. Persoana față de care s-a dispus liberarea condiționată se află în imposibilitatea unei aprecieri rezonabile a consecințelor faptelor sale.

72. Or, conform jurisprudenței Curții Constituționale, o dispoziție legală trebuie să fie precisă, neechivocă și să instituie norme clare, previzibile și accesibile a căror aplicare să nu permită arbitrariul sau abuzul, iar norma juridică trebuie să reglementeze în mod unitar și uniform și să stabilească cerințe minimale aplicabile tuturor destinatarilor săi (a se vedea Decizia nr.637 din 13 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.906 din 8 decembrie 2015, paragraful 34).

73. Având în vedere cele anterior expuse, Curtea Constituțională constată că decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală conferă o interpretare a dispozițiilor art.55¹ din Legea nr.254/2013 de natură a crea persoanei față de care s-a dispus liberarea condiționată o situație juridică incertă în ceea ce privește efectele liberării condiționate sau ale săvârșirii unei noi fapte penale, cu încălcarea prevederilor constituționale ale art.1 alin.(5). Totodată, decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală determină o aplicare retroactivă a unei norme care nu are natura juridică a unei legi penale de drept substanțial sau material cu încălcarea prevederilor constituționale ale art.15 alin.(2).

74. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art.146 lit.d) și al art.147 alin.(4) din Constituție, precum și al art.1-3, al art.11 alin.(1) lit.A.d) și al art.29 din Legea nr.47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Judecătoria Sectorului 4 București – Secția penală, din oficiu, în Dosarele nr.15160/4/2018 și nr.4759/4/2018 și constată că dispozițiile art.55¹ din Legea nr.254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, în interpretarea dată prin Decizia nr.7 din 26 aprilie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, sunt neconstituționale.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Judecătoria Sectorului 4 București – Secția penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 8 aprilie 2021.